

Cass., 10 november 1990, *Arr.Cass.*, 1993, 943.  
 Cass., 22 juli 1988, *Arr.Cass.*, 1987-88, 1453.  
 Cass., 14 januari 1987, *Arr.Cass.*, 1986-87, 610.  
 Cass., 18 november 1980, *Arr.Cass.*, 1980-81, 305.  
 K.I. Antwerpen, 29 december 1999, *Limb.Rechtsl.*, 2000, 91.  
 K.I. Bergen, 2 juni 1992, *R.D.P.* 1992, 902.  
 K.I. Luik, 30 juni 1991, *J.L.M.B.*, 1992, 58.  
 K.I. Antwerpen, 3 mei 1991, onuitg.  
 K.I. Antwerpen, 22 juni 1979, *R.W.*, 1979-1980, 2656, met noot A. Vandeplas.

- 1 Vraag & antwoord nr. 4 en 138, gesteld in de 'Salduzwerkgroep' olv. procureur-generaal Y. Liégeois.
- 2 Of 48 uren in geval een bevel tot verlenging werd afgeleverd, artikel 15bis, Voorlopige Hechteniswet 1990.
- 3 Nota sd. Van Expertisenetwerk strafrechtspiegeling Antwerpen, aanhouding buiten he terdaad, aanvangsdatum van arrestatie, 9.

---

## OPSPORING EN POLITIE / POLICE AND INVESTIGATION (II)

---

### Verhoren van 'dronken' personen

Marc Bockstaele<sup>a</sup>

- <sup>a</sup> Hoofdcommissaris federale gerechtelijke politie Gent, inhoudelijk coördinator van de nationale cursussen verhoortechnieken (corresp: marc.bockstaele@skynet.be)

Een van de taken van de advocaat, die aanwezig is bij het verhoor van een verdachte, is vast te stellen of de cliënt niet kennelijk onder invloed is van alcohol (Van Puyenbroeck, 2011, 161). Zij dienen dus, net als de verhoorder, in te schatten of hun cliënt verhoorbaar is. Of personen onder invloed van alcoholische dranken kunnen of mogen verhoord worden, is in de rechtsleer en rechtspraak weinig te vinden. Vandaar deze bijdrage.

1. Vooral bij geweldsmisdrijven komt het regelmatig voor dat de politie te maken krijgt met getuigen, slachtoffers of verdachten die onder invloed van alcohol verkeerden op het moment van het misdrijf of op het moment van hun verhoor. Als men het advies van academici zou volgen om personen onder invloed van alcohol niet te verhoren (VAN OORSOUW en RAMAEKERS, 2010, 578), stelt zich onvermijdelijk de vraag wat is 'onder invloed'?

De Besluitwet van 14 november 1939 betreffende de beteugeling van de dronkenschap stelt openbare dronkenschap strafbaar (Cass., 1960). Bij gemis aan een wettelijke bepaling van de 'staat van dronkenschap' dient deze uitdrukking te worden verstaan in haar gewone betekenis: een bedronken persoon is degene die zich derwijze

onder de invloed alcoholgebruik bevindt dat hij niet meer beschikt over de bestendige beheersing van zijn daden, zonder daarom noodzakelijk het besef daarvan te hebben verloren (Cass., 1956; Cass., 1957; Cass., 1958; Cass., 1970; Cass., 1974; Cass., 1978; Cass., 1984).

De Besluitwet bevat geen speciale bewijsregeling van de staat van dronkenschap, zodat deze mag worden afgeleid uit alle omstandigheden die de rechter toelaten zich daarover een overtuiging te vormen (Cass., 1956; Cass., 1966; Cass., 1970; Spriet, 1989, p. 4). De ademtest en bloedproef zijn niet voorzien in het kader van de wet op de openbare dronkenschap, maar als ze dan toch worden afgenomen kunnen de resultaten daarvan de overtuiging van de rechter in de hand werken. Ze zijn niet nodig voor het bewijs van de openbare dronkenschap (Cass., 1951; Cass., 1953).

2. Een alcoholgehalte van bv. 4,35 promille heeft op zichzelf genomen geen absolute waarde voor de vaststelling van de staat van dronkenschap, de persoon kan niet dronken zijn (gewoontedrinkers bijvoorbeeld). Anderzijds kan iemand met 0,2 promille wel dronken zijn (een geheelonthouder die iets drinkt). De staat van dronkenschap is een notie van subjectieve aard, verschillend van één individu tot een ander (Brussel, 1959). Wanneer iemand afhankelijk is van alcohol ontstaat er vaak tolerantie (NEWLIN & THOMSON, 1990). In dat geval is er een grotere hoeveelheid alcohol nodig om dezelfde gedragseffecten te bereiken, vergeleken met iemand die geen tolerantie ontwikkelde. Volgens sommige onderzoekers laten niet-tolerante per-

sonen al verstoringen in bewustzijn en geheugen zien vanaf 1,5 promille (DIMEFF, BAER, KIVLAHAN & MARLATT, 2002). Anderen hanteren de grens van 2,5 promille (BURTSCHIEDT & SCHNEIDER, 2002). Op zichzelf biedt de alcoholconcentratie dus geen duidelijke richtlijn voor de mentale toestand van de persoon. Het resultaat van een bloedanalyse, bovendien soms maar bekend na enkele dagen, is dus geen bepalende factor of iemand mag verhoord worden of niet.

3. De draagwijdte van de Besluitwet van 14 november 1939 bleek voor het verkeer ontoereikend te zijn omdat alcoholgebruik de reflexen onzekerder en trager maakt, zelfs zonder dat de dronkenschap uiterlijk zichtbaar is. Daarom stelt artikel 34 van de Wegverkeerswet van 16 maart 1968 *alcoholopname* strafbaar, en kan het bewijs daarvoor enkel geleverd worden door een ademanalyse of een bloedanalyse. Maar inzake dronkenschap aan het stuur, strafbaar gesteld met artikel 35 van de Wegverkeerswet van 16 maart 1968, zijn zowel de ademtest, de ademanalyse als de bloedproef slechts hulpmiddelen als bewijs (Cass., 1996; GOOSSENS en HUTSEBAUT, 2000, nr. 3). De rechter beoordeelt dan ook onaantastbaar het bestaan van dronkenschap aan het stuur, waarbij hij alle bewijsmiddelen van gemeen recht in overweging kan nemen (Cass., 1971; Cass., 1984; Cass., 1989a; Cass., 1989b; Cass., 1990; Luik, 1984; Antwerpen, 1985).

4. Er is geen enkele wettelijke bepaling of regelgeving die *verbiedt* een dronken persoon te verhoren. De politie heeft wel tot taak de uiterlijke tekens die kunnen wijzen op dronkenschap te relateren (Corr. Kortrijk, 1970), zodat de rechter ten gronde nauwkeurig is ingelicht. De beschrijving van de verbalisant zal de rechter in staat stellen te oordelen of de betrokkene gedronken had, in de wind was, beschonken was, dronken was, straalbezopen was, zo goed als bewusteloos was.

De criteria voor alcoholintoxicatie zoals vastgelegd in het diagnostisch handboek van de Amerikaanse Psychologische Associatie (DSM-IV) zijn:

- een recente inname van alcohol;
- ongepast gedrag of psychologische veranderingen (bv. ongepast seksueel of agressief gedrag, stemmingslabiliteit, verstoord inschattingsvermogen, verstoord sociaal- of beroepsfunctioneren) die ontwikkelen gedurende of kort na de inname van alcohol;

- een of meer van de volgende tekenen, gedurende of na inname van alcohol: lallende spraak, slechte coördinatie, instabiele pas, nystagmus (oogsiddering), verstoring van aandacht en geheugen, bewusteloosheid of coma;
- de symptomen zijn niet toe te schrijven aan een algemene medische conditie of stoornis.

### ***Wat betreft getuigen en slachtoffers***

5. Getuigen kunnen zich ook in nuchtere toestand totaal vergissen, voornamelijk in verband met alibiconroles, tijdsverbruik en waarnemingen (VAN KOPPEN en MALSCH, 2008, 34-41). De geestes- en lichamelijke toestand van de **waarnemer**, zoals het alcoholverbruik tijdens de feiten of voor het verhoor speelt daarbij een rol (GUDJONSSON, HANNESDOTTIR, PETURSSON en BJORNSSON, 2002). In de meeste gevallen is een verminderde aandacht en concentratie verantwoordelijk voor het niet goed kunnen focussen op een gebeurtenis en de daaruit volgende beperkte registratie ervan (DO CANTO PEREIRA, DAVID, MACHADO PINHEIRO en RANVAUD 2006). Een getuige die dronken was tijdens zijn waarneming is **minder geloofwaardig dan een nuchtere waarnemer** (BRADLEY en AINSWORTH, 1984). Wanneer de verdachte niet in de selectie voor een keuzeconfrontatie staat, maken mensen die een alcoholintoxicatie hebben meer valse herkenningen. Als de verdachte wel in de selectie staat maakt het weinig verschil (DYSART, LINDSAY, MACDONALD en WICKE, 2002).

Hoe langer het geleden is dat een persoon een gebeurtenis waarnam, hoe groter de kans is op minder en onbetrouwbaarder informatie. Getuigen dienen dus **zo vlug mogelijk verhoord** te worden (ODINOT en WOLTERS, 2006; TUCKEY en BREWER, 2003). Soms heeft de behandelend magistraat niets anders dan de verklaringen van slachtoffers of getuigen als basis om te beslissen tot aanhouding van een verdachte.

### ***Wat betreft verdachten***

6. Verdachten geven dikwijls de hoge graad van alcoholgebruik als drogreden op voor hun geheugenverlies. Enkele indicatoren kunnen wijzen op misleiding (SHEPHERD, 2007, 50):

- vermindering van geheugen gaat geleidelijk mee met de mate van alcoholgebruik. Een verhoorde die in zijn relaas een *plotse overgang maakt van 'nuchtere' naar 'dronken' toestand* (-“en van dan af weet ik niets meer...”), liegt. Zelfs in zwaar dronken toestand weten personen zich nog altijd flarden van gebeurtenissen te herinneren;
- uit getuigenverklaringen blijkt niet dat er een excessief alcoholgebruik was;
- de typische uitwerking van alcohol op het brein is het progressief doen afnemen van alle typen zenuwcelactiviteit, inclusief deze betrokken bij gecoördineerde bewegingen en bij geheugen. Dit maakt het onwaarschijnlijk dat iemand een black-out ontwikkelt terwijl hij een complex misdrijf pleegt, bv. gericht schieten, ensceneren of doen verdwijnen van sporen complexe rijhandelingen enz. (VAN OORSOUW, MERCKELBACH, RAVELLI, NIJMAN & MEKKING-POMPEN, 2004).

Alcohol leidt alleen in excessieve hoeveelheden tot een alcohol black-out. Zelfs bij het drinken van 5 goedgevulde glazen whisky of 20 glazen bier binnen 4 uur, zal slechts een klein deel van de proefpersonen black-outs gaan vertonen (GOODWIN, 1990).

7. In strafzaken werd niet stilgestaan bij de vraag wie bewijskrachtig kan bekennen (ARNOU, 2000, nr. 13). Of iemand wiens geestesvermogens op het ogenblik van de bekentenis derwijze zijn aangetast dat zijn bekentenis niet meer de nodige garanties van geloofwaardigheid en betrouwbaarheid biedt, **betreft een feitenkwestie**. Het is daarbij duidelijk dat de bekentenis van een krankzinnige die volledig van zijn geestesvermogen is beroofd, dient geweerd te worden. Juridisch gezien leidt alcoholgebruik niet tot een verminderde verantwoordelijkheid voor gepleegde strafbare feiten. Maar ook de bekentenis van diegene die slechts verminderd toerekenbaar is, die verkeert onder zware invloed van geneesmiddelen, alcohol of drugs, die zopas ernstige fysieke verwondingen opliep of die heel erg emotioneel is aangedaan, kan in de concrete omstandigheden niet meer de nodige garanties bieden om nog voldoende geloofwaardig te zijn (ARNOU, 2000, nr. 15).

8. Er kan geen twijfel zijn dat verklaringen van personen onder invloed van alcohol kritischer moeten bekeken worden dan verklaringen van personen die niet onder invloed waren. Volgens academici mogen personen onder invloed van alcohol niet verhoord worden tot ze ontnuchterd zijn (VAN OORSOUW & RAMAEKERS, 2010, 578). Volgens een studie is het zelfs niet wenselijk iemand te verhoren die een *kater* heeft als beroep moet gedaan worden op het geheugen (PRAT, PEREZ-PAMIES & SANCHEZ-TURET, 2008), wat bij verhoren omzeggens altijd het geval is (VAN OORSOUW & RAMAEKERS, 2010, 564).

Deze adviezen kunnen niet gevolgd worden, ook al omdat volgens andere wetenschappers alcoholgebruik niet betekent dat verdachten, van dikwijls zware misdrijven, pas zouden mogen verhoord worden als zij hun roes hebben uitgeslapen (SANTTILA, EKHOLM & NIEMI, 1999).

9. Op de vragen hoe de politie, voor aanvang van het verhoor, moet vaststellen hoe dronken iemand is, hoe het onderzoek moet opstarten zonder verklaringen, of dit standpunt niet tegenstrijdig is met wetenschappelijk onderzoek waaruit blijkt dat omwille van het geheugen personen *zo vlug mogelijk na de feiten* moeten verhoord worden en hoe dan moet gehandeld worden wanneer een verhoor door de onderzoeksrechter, binnen de 24 uren tussen zijn arrestatie en het afleveren van een bevel tot aanhouding zich opdringt in het kader van artikel 16 van de Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, geven academici die advies geven niet te verhoren geen antwoord. Het bevel tot verlenging tot 48 uur (Artikel 15bis Voorlopige hechteniswet 1990) of een administratieve opsluiting ter ontnuchtering kan in sommige gevallen een oplossing bieden (omzendbrief Col. 8/2001, p. 62 e.v.). Maar is het verantwoord een dronken moordenaar eerst rustig zijn roes te laten uitslapen en zijn kater te laten uitwerken met het risico dat hij 's anderendaags beweert zich helemaal niets te herinneren?

Meer nog, verschillende studies laten zien dat alcohol wel degelijk een effect heeft op de informatieverwerking en dus ook op de *lange termijn registratie* van die informatie in het geheugen (CALHOUN, e.a., 2004; DO CANTO PEREIRA, e.a., 2006). Problemen met informatieverwerking en het geheugen blijken bij regelmatige drinkers *ook door te werken in nuchtere toestand* (NICHOLS &

MARTIN, 1996). Onderzoek naar de effecten van alcohol op *suggestibiliteit* tijdens verhoren liet zien dat iemand onder invloed juist *minder gevoelig* is voor suggestieve vragen dan iemand die niet onder invloed is (SANTILA, EKHOLOM & NIEMI, 1999). Het heeft m.a.w. ook volgens wetenschappelijk onderzoek geen zin om te wachten met een verhoor.

10. Inzake dronkenschap aan het stuur zal de bestuurder zijn uiterste best doen om een 'nuchtere indruk' te maken tegenover de verbalisant. Tegenovergesteld gedrag mag verwacht worden indien iemand verdacht wordt van misdrijven uit het Strafwetboek; hij zal doorgaans proberen zich meer dronken voor te doen dan hij is, in de hoop minder kritische vragen te krijgen. Indien er in die gevallen bijstand van een advocaat is kan deze de verbalisant op de, volgens hem, staat van dronkenschap van zijn cliënt wijzen. De verbalisant hoeft echter die opmerkingen niet voor waar aan te nemen en moet, naast de opmerkingen van de advocaat, ook zijn eigen vaststellingen relateren. Een *verbod tot verhoor* omwille van dronkenschap kan niet wegens het ontbreken van een wettelijke basis daarvoor, wel kan de persoon – zoals elke verhoorde – weigeren te antwoorden op de gestelde vragen.

11. In een aantal gevallen is het verhoor van een persoon die teveel gedronken heeft, een onmogelijke of zeer moeilijke opdracht. De persoon kan agressief zijn, een onsamenhangend verhaal vertellen, in slaap vallen, wartaal uitkramen enz. Veel verhoorders missen het geduld om naar het verhaal van een dronken persoon te luisteren en om er een verklaring van op te nemen.

In die gevallen kan de verbalisant in plaats van een verhoor af te nemen, in zijn proces-verbaal een relaas geven van wat hij spontaan vernam of een informatierapport (RIR) opstellen. Met cafépraat kan de politie en het gerecht weinig doen, maar niet zelden zijn daders van soms ernstige feiten onder invloed van alcohol wat loslippig in cafés, met oplossing van misdrijven tot gevolg.

12. De vraag die zich opdringt is ook of een persoon die teveel gedronken heeft wel de wettelijke mededelingen en rechten, verbonden aan een verhoor, begrijpt en beseft wat hij tekent. In het arrest Plonka (EHRM, PLONKA v. Polen) was het specifieke probleem van een alcoholverslaving

en gebruik van alcohol in de uren voorafgaand aan de doodslag aan de orde. Het EHRM oordeelde dat een formulier waarin de verdachte afstand deed van haar rechten op bijstand van een advocaat onbetrouwbaar was wegens haar alcoholprobleem, zodat niet tot een ondubbelzinnige impliciete afstand kon worden besloten (De HERT & DECAIGNY, 2010, 35). Plonka had gedurende 20 jaar een alcoholprobleem en verklaarde *de dag voor de feiten* stevig te hebben gedronken. Uit het arrest blijkt niet of dit alcoholgebruik werd gecontroleerd. Er mag verondersteld worden dat iemand met een alcoholprobleem meer tolerantie ontwikkelt (NEWLIN & THOMSON, 1990). Hoe het EHRM kon besluiten dat dit alcoholprobleem een invloed had op haar geestesvermogen op *het moment dat zij afstand deed van haar rechten*, is niet duidelijk.

### Besluiten

Bij personen die weliswaar enkele glazen ophebben, maar niet dronken kunnen genoemd worden of louter geïntoxiceerd zijn, is een verhoor en afstand van hun 'Salduzrechten' mogelijk. Maar, zowel op het vlak van de bewijsvoering (hoe betrouwbaar is een verhoor afgenomen van een persoon die onder invloed van drugs of alcohol is) als op het vlak van de loyaliteitsvereiste is het aangewezen geen verhoren af te nemen van verdachten die **kennelijk** geen of een (sterk) verminderde zelfcontrole hebben. Het zal uiteindelijk een feitenkwesitie zijn, waarbij de verbalisant de symptomen die wijzen op dronkenschap vòòr het verhoor moet relateren in het proces-verbaal.

Gelet op het arrest van het EHRM ziet het er naar uit dat de politie best het beweerde alcoholgebruik controleert.

### Referenties

- ARNOU, P. (2000). v° *Bekentenis in strafzaken*. In: *Comm.Straf*. Mechelen, Kluwer.
- BRADLEY, M.T., AINSWORTH, D. (1984). Alcohol and the psychophysiological detection of deception. *Psychophysiology*, 21(1), 63-71.
- BURTSCHIEDT, W. SCHNEIDER, F. (2002). Grundlagen der Alkoholkrankheit. In: F. SCHNEIDER & H. FRISTER (Ed.), *Alkohol und Schuldfähigkeit*, Berlin, Springer.
- CALHOUN, V., ALTSCHUL, D., MCGINTY, V., SHIH, R., SCOTT, D., SERAS, E., EN PEARLSON, G. (2004). Alcohol intoxi-

- cation effects on visual perception: An fMRI study. *Human Brain Mapping*, 21, 15-25.
- DE HERT, P., DECAIGNY, T. (2010). De uitwerking door EHRM van het recht op toegang tot een advocaat bij het (politie)verhoor. In: P. De Hert, & T. Decaigny (Ed.), *De advocaat bij het verhoor. Een stand van zaken*, Kortrijk, UGA.
- DIMEFF, L.A., BAER, J.S., KIVLAHAN, D.R. EN MARLATT, G.A. (2002). Brief alcohol screening and intervention for college students (BASICS): A harm reduction approach. *Journal of Psychiatry and Law*, 30, 275-280.
- DO CANTO PEREIRA, L.H., DAVID, I., MACHADO PINHEIRO, W. EN RANVAUD, R.D. (2006). Effects of acute alcohol intoxication on visuospatial attention. *Human Experimental Toxicology*, 27, 311-319.
- DYSART, J.E., LINDSAY, R.C.L., MACDONALD, T.K., WICKE, C. (2002). The intoxicated witness: Effects of alcohol on identification accuracy from showups. *Journal of Applied Psychology*, 87(1), 170-175.
- GOODWIN, D. W. (1990). Alcohol amnesia. *Addiction*, 315-317.
- GOOSSENS, F., HUTSEBAUT, F. (2000). v° *Ademtest, ademanalyse, afname van een urinemonster en bloedproef in verkeerszaken*. In: *Comm.Strafr.*, Mechelen, Kluwer.
- GUDJONSSON, G.H., HANNESDOTTIS, K., PETURSSON, H., BJORNSSON, G. (2002). The effects of alcohol withdrawal on mental state, interrogative suggestibility and compliance: An experimental study. *Journal of Forensic Psychiatry*, 13(1), 53-67.
- NEWLIN, D.B., THOMSON, J.B. (1990). Alcohol challenge with sons of alcoholics: A critical review and analysis", *Psychological Bulletin*. 307, 383-402.
- NICHOLS, J.M., MARTIN, F. (1996). The effect of heavy social drinking on recall and event-related potentials. *Journal of Studies on Alcohol*, 57, 125-135.
- ODINOT, G., WOLTERS, G. (2006). Repeated recall, retention interval and the accuracy-confidence relation in eyewitness memory. *Applied Cognitive Psychology*, 20, 973-985.
- PRAT, G.A., PEREZ-PAMIES, M., SANCHEZ-TURET, M. (2008). Neurocognitive effects of alcohol hangover. *Adictive behaviours*, 33, 15-23.
- SANTTILA, P., EKHOLM, M. & NIEMI, P. (1999). The effects of alcohol on interrogative suggestibility: The role of state-anxiety and mood states as mediating factors. *Legal and Criminological Psychology*, 4, 1-13.
- SHEPHERD, E. (2007). *Investigative interviewing*. Oxford, University Press.
- SPRIET, B. (1989). v° *Openbare dronkenschap*. In: *Comm.Strafr.*, Mechelen, Kluwer.
- TUCKEY, M.R., BEWER, N. (2003). The influence of schemas, stimulus ambiguity, and interview schedule on eyewitness memory over time. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 9(2), 101-118.
- VAN KOPPEN, P.J., MALSCH, M. (2008). *Het praktisch nut van de rechtspsychologie*. Deventer, Kluwer.
- VAN OORSOUW, K., MERCKELBACH, H., RAVELLI, D., NUMAN, H. EN MEKKING-POMPEN, I. (2004). Alcoholblack-out voor een delict, bestaat dat? *De Psycholoog*, februari, 59-63.
- VAN OORSOUW, K., RAMAEKERS, J. (2010). Delicten en verklaringen onder invloed van alcohol en drugs. In: P.J. VAN KOPPEN, H. MERCKELBACH, M. JELICIC, J.W. DE KEIJSER (Ed.), *Reizen met mijn rechter. Psychologie van het recht*, Deventer, Kluwer.
- VAN PUYENBROECK, L. (2011). De invulling van het begrip ontoelaatbare druk bij het politieel verdachtenverhoor. Praktische richtlijnen voor de bijstandverlenende advocaat. In: M. Bockstaele, E. Devroe, P. Ponsaers (Ed.), *Salduz-Bijstand van advocaten bij verhoren*, Antwerpen, Maklu.
- Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, *B.S.*, 14 augustus 1990.
- Omzendbrief Col. 8/2011 van 23 september 2011, houdende richtlijn inzake de organisatie van de bijstand door een advocaat vanaf het eerste verhoor binnen het kader van het Belgisch strafprocesrecht, 40.
- EHRM, PLONKA v. Polen, 31 maart 2009, nr. 20310/02, <http://hudoc.echr.coe.int>
- Cass., 25 april 1996, *R.W.*, 1996-1997, 1228, met noot Desmedt, E.
- Cass., 19 juni 1990, *Arr.Cass.*, 1989-1990, nr. 609.
- Cass., 1 maart 1989, *R.D.P.*, 1989, 671.
- Cass., 17 januari 1989, *Arr.Cass.*, 1988-1989, 597.
- Cass., 11 december 1984, *Arr.Cass.*, 1984-1985, 503.
- Cass., 21 februari 1984, *Arr.Cass.*, 1983-84, 778.
- Cass., 17 augustus 1978, *Pas.*, 1978, I, 1259, *Arr.Cass.*, 1978, 1292.
- Cass., 24 april 1974, *Arr.Cass.*, 1974, 916.
- Cass., 16 februari 1971, *Pas.*, 1971, I, 551, *Arr.Cass.*, 1971, 581.
- Cass., 5 oktober 1970, *Arr.Cass.*, 1971, 114.
- Cass., 2 februari 1970, *Arr.Cass.*, 1970, 509.

Cass., 23 mei 1966, *Pas.*, 1966, I, 1203.  
 Cass., 11 januari 1960, *Pas.*, 1960, I, 514.  
 Cass., 8 december 1958, *Pas.*, 1959, I, 361.  
 Cass., 27 mei 1957, *R.W.*, 1957-58, 1151.  
 Cass., 29 oktober 1956, *Pas.*, 1957, I, 208.  
 Cass., 26 maart 1956, *Pas.*, 1956, I, 789.  
 Cass., 6 juli 1953, *Arr.Cass.*, 1953, 766.  
 Cass., 23 april 1951, *Arr.Cass.*, 1951, 495.  
 Antwerpen, 25 maart 1985, *Verkeersrecht*, 1985, 22.  
 Luik, 2 mei 1984, *J.L.*, 1984, 351.

Brussel, 14 januari 1959, *R.W.*, 1959-1960, 24.  
 Corr. Kortrijk, 11 december 1970, *R.W.*, 1971-72, 1264-1269.

<sup>1</sup> Artikel 28 § 3, in fine voor het opsporing-sonderzoek en artikel 56 § 1, 1<sup>e</sup> lid voor het gerechtelijk onderzoek.

---

## CRIMINOLOGIE EN STRAFRECHTSTHEORIE / CRIMINOLOGY AND CRIMINAL LAW THEORY

---

### Three Act Structure uitgelegd voor academici Bericht aan mijn studenten

Patrick Van Calster<sup>a</sup>

<sup>a</sup> Hoogleraar criminologie, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Rijksuniversiteit Groningen (corresp: p.j.van.calster@rug.nl)

Verhalen spelen een grote rol in de omgang tussen mensen. Volgens filosoof RICHARD KEARNEY (2002) is het vertellen van verhalen voor mensen even fundamenteel als eten. Belangrijker zelfs, zo schrijft hij, “want voedsel houdt ons in leven, maar verhalen geven ons leven waarde. Ze maken ons mensen tot wat we zijn.” Ook in de organisatiewetenschappen gaat er veel aandacht naar verhalen. HARIDIMOS TSOUKAS (1997) bijvoorbeeld deed onderzoek naar het ontstaan van kennis in organisaties, en argumenteerde dat de al dan niet bij elkaar gelogen verhalen (zoals anekdotes en bespiegelingen) die mensen elkaar vertellen in even belangrijke mate het functioneren van een organisatie bepalen, als de formele, systematische kennis (zoals codes en procedures). Volgens TSOUKAS is het dan ook helemaal niet juist dat men meer wetenschappelijke waarde toekent aan deze formele, systematische kennis dan aan narratieve kennis.

In zekere zin zijn wetenschappers ook verhalenvertellers. Wetenschappers vertellen ons immers verhalen over de werkelijkheid. Maar het zijn niet zomaar verhalen; ze hebben een bepaalde status. Wetenschappers hebben immers afspraken gemaakt over wat als wetenschappelijk mag worden benoemd. Wil een uitspraak wetenschappelijk zijn, moet ze dus aan bepaalde conventies voldoen. Een

van deze afspraken betreft methodologie. Een methodologie is dus een wijze waarop een verhaal wordt geconstrueerd opdat het wetenschappelijk kan worden benoemd. Het bepaalt in belangrijke mate welke data je verzamelt, welke literatuur je moet lezen, hoe je de analyses moet maken, verwerken en zomeer. Het zou me te ver voeren om hier nu verder op in te gaan.

En toch, zo stel ik als docent vaak vast, stokt het bij de meeste studenten wanneer ze dat verhaal op papier moeten zetten. Plots slaat de twijfel toe. Wat moet er in de inleiding? Men twijfelt over de opbouw van de inhoud. Hoe moeten de conclusies er uitzien? Zorgen dus, terwijl er geen enkele reden voor is, want de data zijn verzameld, de analyses gemaakt. Het hoeft alleen maar te worden neergeschreven. Dus wat kan er eigenlijk nog misgaan? Veel, zo vertellen studenten mij. Maar wat dan? De enige reden die ik kan bedenken waarom het fout kan gaan, is het ontbreken van structuur. Het vertellen van een verhaal lijkt, met andere woorden, een even grote vaardigheid als de *constructie* van dat verhaal. Zoals wijlen GERARD REVE ooit zei: “Je kunt nog zulke hoge verheven ideeën hebben, maar een ander moet ze kunnen begrijpen.” En dit is waar ik het over wil hebben: hoe vertel ik een wetenschappelijk verhaal?

#### 1. Het probleem met problemen

Welnu, één van de beste verhalenvertellers die ik ken is Hollywood. Hollywood vertelt haar verhalen volgens een formule, die bekend staat als Three Act Structure. Ik wil deze formule verder onderzoeken in het licht van het schrijven van een wetenschappelijk verslag. Echter, voor ik inga op Three Act